

Discussion ved Landhuusholdningselskabets Møder.

Mødet d. 3die Martz.

Søgermester A. Brun indledede Discussionen over Spørgsmaalet:

Er Principet ved Dzierzons-Statet saaledes, at det bør anerkendes som det hidtil ene rigtige? — Er dette Princip udførligt i Praxis, og i hvor viid en Udstrækning? — Hvorledes kan der bedst virkes til Biavlens Opkomst og rationelle Drift? —

idet han bl. a. fremhævede, at Principet for en rationel Biavl bør gaae ud paa at vinde Honningen, uden at dræbe Bierne saaledes som hidtil almindeligviis skeer. Imod dette Princip's Gyldighed antog han, at man intet havde at indvende. I Henseende til det's Anvendelse, da falder Biavlerne i to Klasser, hvoraf den ene udfører det paa en videnskabeligere Maade, den anden paa en mere empirisk. Kun den sidste Maade kan ventes udbredt iblandt Menigmand. Som et godt Middel til at vække og nære Interessesen for en bedre Biavlsmethode fortjener at nævnes saadanne Sammenkomster af Biavlere, der alt i nogle Aar ere foranstaltede i Tydskland og have viist deres store Nytte, navnlig ved at udbrede Kundskab om Erfaringer, der gøres i Henseende til Methodens Anvendelse; til slige Forsamlinger bør ogsaa Udlandinger gives Udgang. — Man har indvendt imod Methodens, at den er for kostbar; men da enhver Bonde

let vil kunne anskaffe sig af de simpleste og billigste Stader, er denne Indvending uden Vægt. Kan Menigmand end ikke opnaae noget Fuldkomment, saa vil Fordelen alligevel blive stor ogsaa for ham, navnlig ved Udbyttet af Honningen, der kan tages ud af Staderne med en Kniv.

De kyndigste Mænd i Tydskland indrømme ogsaa, at Sagen meget vel lader sig giennemføre af Almuesmænd.

Biernes Forædling er derimod en vanskelig Sag, da deres Forplantning ikke kan controlleres saaledes som Faarenes eller andre Huusdyrs Parring.

For at faae den bedre Biavlsmethode igang, gjelder det om at udbrede den rette Kundskab desangaaende, hvilket bl. a. kunde skee: 1) ved at udgive og udbrede populaire Skrifter derover (Taleren har selv en Veiledning i Systemet under Arbejde); 2) ved Foredrag paa Landbohøiskolen og andre Lærestanstalter; 3) ved Foreviisning af Modeller af Bistader; et Sæt Apparater burde Landboforeningerne anskaffe, fremstille og udlaaene til Eftergiørelse. I sidste Henseende kunde vel det kongl. Landhuusholdnings-Selskab paavirke hine Foreninger; 4) ved at Kultusministeriet foranstaltede, at Landsby-Skolelærerne gave Børnene Veiledning; 5) ved at Huusmændene gaves ihænde en Ledetraad over de vigtigste Punkter. Enkelte have alt her i Landet giort en god Begyndelse med at bringe Sagen i Gang; saadant er navnlig Tilfældet i nogle Egne af Jylland, f. Ex. paa Frysenborg samt ved Viborg og Veile.

Foretagendet skal ingenlunde være de mere intelligente Folk forbeholdt. Blandt Deeltagerne i de tydske Biavls-Forsamlinger, saasom i Güstrow og i Dresden, fandtes mange Bønder, som alt havde erhvervet god Indsigt deri. Taleren foreslog, at Selskabet burde erklære sig for det Dzierzonske Princip's Fortrinlighed.

Grev Bernstorff. Den Dzierzonske Biavlsmethode er saa ukjendt hertilands, at det er misligt at erklære det Princip, hvorpaa det grunder sig, for at være det eneste rigtige,

og da det jo ikke er utænkeligt, at der kan gives andre nyere Principer for Biavl, hvorved det bliver muligt at indvinde Honningen uden at dræbe Bierne, bør vi dog endnu ikke ansee det som aldeles afgjort, at det Dzierzonske Princip er det absolut bedste. — Amternes landøkonomiske Selskaber kunne formeentlig bedst virke til Sagens Fremme.

Lieutn. Thorse: Principet maa erkiendes for det eneste rigtige ogsaa af dem, der ikke ere noiere kiendte dermed, fordi det er det eneste, der giver to store Fordele, ved hvis Hielp opnaaes, at Bierne kunne behandles som Huusdyr. Disse to Fordele ere: 1) at Biavleren bliver istand til, til enhver Tid at forviise sig om sit Stades Tilstand, 2) til enhver Tid at giøre sikke Afslæggere. Disse to Fordele opnaaes ved at alle Stadets Taveler til enhver Tid kunne udtages, og det er denne Egenskab ved Dzierzonstaden — at enhver Rage hænger paa en særskilt Pind og kan udtages — der er det characteristiske ved Staden, og det er denne Egenskab, der giver det dets store Fortrin fremfor et hvilket som helst andet Stade. Intet andet Princip duer, fordi intet andet tillader Biavleren at eftersee Staden indvendig i enhver af dets Afroge. Kun naar man er istand til, til enhver Tid noie at forviise sig om sit Stades Tilstand, kun da kan man drive Biavl rationelt — veed man ikke noie Bested om Stadets indre Tilstand, famler man jo ganske i Blinde. Derfor er altsaa Dzierzon-Staden det eneste, der tillader en rationel Biavl.

Forjaaviddt det formenes, at Skolelærerne burde paalægges at give Børnene nogen Veiledning i Biavl, da anseer Taleren dette for at ligge altfor langt borte. Det vilde efter hans Mening allerede være et stort Skridt fremad, om Skolelæreren selv kunde lære det.

Naar det fremdeles menes, at Bønderne let lære at behandle Bierne i den simpleste Dzierzonskasse, da maa Taleren tværtimod ansee det for langt fra let at bibringe Bonden noget saa Nytt. Bonden, som har Mistro til alt Nytt, vil see meget skjævt til Dzierzon-Staden af Træ og den fortrolige Dmgang

med Bierne, det udfordrer. Bonden maa see Methoden anvendt, og han maa see større Frugter af denne, end af den gamle, før han begynder paa at indføre den; efter Bøger og Tale alene gjør han i denne Sag ganske vist Intet — deels af Frygt for Bierne, og deels af Straf for de nye Trækasser. En stor Factor her er ogsaa hans Frygt for Naboernes Latter. Hos en Snedker bestiller han ikke sine Vikasser; det er ham for dyrt; selv forstaaer han ikke at snedke saa godt, at han kan fabrikere dem; den Mand, der før muligviis bandt Vikuber til ham, kan heller ikke arbejde med Hovl og Saug. Trækasserne faae altsaa meget vanskeligt Indpas hos den egentlige Bondestand. Taleren mener derfor, at der maa gøres en Begyndelse med et Stade, der mere ligner det, Bonden er vant til at see, og har derfor fabrikeret Dzierzonsstader af Straa; dem kan Bonden selv forfærdige, og den Mand kan forfærdige dem, som tidligere bandt Vikuber. Taleren har endvidere forfærdiget Brædder af Halm; de ere saa faste, at de flinge ved at bankes paa. Ved at sammenbinde saadanne Brædder, kan man fabrikere Dzierzonsstader af Straa med Letted. Bonden har selv Materialet og kan, naar han eengang har seet et Straabrædt blive bundet, gjøre det efter; med disse Straabrædder maa Almuen gjøre Begyndelsen. Ved Siden af disse Stader af Straa efter Dzierzons, kan anbefales smaae Puje af ubrændte Leersteen; de ere meget billige og lette at bygge; blot maa Bonden ikke strømmes med Trækasser, som han ganske vist meget langjommere bliver tilgængelig for. — Unge Bonderkarle med Lyst maae gives Leilighed til i 2 til 3 Sommermaaneder at opholde sig ved en stor Bistand og deeltage i alle foresaldende Arbejder; naar dette skeer med Flere, vil Sagen hurtigt fremmes. Et udmærket Middel er ogsaa, at indrømme nogen Plads bag i Almanaken til Artifler om Biavl. Og et fortrinligt Middel vil være, at dygtige Biavlere af og til i Provindsaviserne skrive smaae Artifler, der passe for Aarstiden og derved ligesom lede Sagen fremad; disse Artifler maae komme ofte, om end korte; navn-

lig fra Foraaret til Efteraaret. Præmier for gode Bistande, for billige og dog hensigtsmæssige Dzierzonkasser, for udmærkede Biproducter etc., ville jo her som ved andre Huusdyr gjøre deres Nytte; — Præmierne kunne tildeels bestaae i gode Dzierzonkasser med eller uden Bier.

Geheimeraad Tillisch. Hensigten med saadanne Møder som det nærværende, er blot Discussioner, hvorimod ingen Beslutninger her kunne tages i Selskabets Navn.

Jægermester Brun. Der er visse Fortrin og Mangler baade ved Træ- og Straastader; i Tydskland foretrækkes dog de af Træ. Han anseer det for ønskeligt, om der gaves Menigmand Leilighed til at see de nye Bistader, f. Ex. i Skolerne.

Kammerherre Wichfeldt spørger, hvorvidt Biavl drives her i Landet?

Jægermester Brun. Der er vistnok Mange, som befatte sig hermed, men i det Hele taget paa en meget mangelfuld, lidet lønnende Maade, idet man, for at indvinde Honningen, dræber Bierne.

Kammerherre Wichfeldt. Landhuusholdnings-Selskabet kunde maaskee virke til en bedre Methodes Udbredelse, bl. a. ved igjennem Landboforeningerne at indhente Underretning om de Landboere, som særlig interessere sig for Biavl, og da understøtte disse, naar de behøvede Hjælp til dens Fremme. Ogsaa burde Provindsaviserne benyttes til at udbrede Kundskab om Sagen.

Jægermester Brun. Den Dzierzonfske Methode har allerede gjort god Fremgang hist og her i Udlandet, hvortil „*Bienenzeitung*“ især har bidraget.

Kammerherre Wichfeldt nævner Søndagsbladet — et Bilag til „*Voll.-Falt. Stiftst.*“ — som et passende Organ for ledende Artikler over Methoden, i hvilke navnlig bør vises Forskiellen i Udbyttet af Biavl, dreven paa den gamle og paa den nye Maade, saavel som det Forkastelige i at dræbe Bierne.

Stiftamtmand Dahl fraraader en egen Vitidende, men anbefaler at benytte Provindēbladene til at udbrede Indsigt i Sagen. — Indenrigsministeriet vilde muligt ikke være utilbøieligt til at bidrage til den forbedrede Biavls Fremme, i Medhold af Loven af 31te Marts 1852, om Foranstaltninger til Huusdyravlens Forbedring, idet denne Lov bl. a. tilstøder Præmiens Uddeling for Biavl. Ministeriet vilde maaskee ogsaa understøtte Udgivelsen af et populært, af Afbildninger ledsaget lille Skrift om Biavlen, hvilket kunde omsendes til Landbosforeningerne, samt derhos Anskaffelsen og Omdelingen af Modeller af nyere Bistader, i Analogie med, hvad Ministeriet har ladet iværksætte i andre Retninger, f. Ex. ved Anskaffelse af Presser til Brug ved Beredning og Saltning af Fisk.

Mødet den 17de Marts.

Cand. C. Baupell indledede Discussionen over følgende Spørgsmaal:

Hvilken Indflydelse har Veirliget i Danmark i sidstafvigte Aar havt paa Høsten? — og hvilke Foranstaltninger kan der her i Landet træffes fra det Offentliges Side for at tilveiebringe Oplysninger om Veirligets Tilstand og dets Forhold til Agerbruget?

Forsommeren 1857 var ikke som i de foregaaende Aar regnsfuld, men derimod tør; deri maae vi søge Hovedaarsagen til den mangelfulde Høst i Danmark, medens Frankrig kan takke den sidste regnfri Mai Maaned for den gode Høst, som det forrige Aar, efter mange Aars Misvært, bragte det. Mai Maaned har især udøvet en afgjørende Indflydelse. I foregaaende Aar faldt kun 5 L. Regn, medens Middeltallet er 18 L. Juni Maaned — den egentlige Crise= Tid — var ogsaa tør; fra 12te til 29de Juni faldt ingen Regn; i hele Juni faldt kun 6 L. Regn, medens Gjennemsnitstallet er 24 L.; i Juli ventede man forgjæves paa den manglende Regnmængde, der kun var det Halve imod sædvanlig. Om August gjelder omtrent det samme; denne

Maaned udmærkede sig ved Barme, 15°, medens det Almindelige er 13°.

Barmen og Fugtigheden have en gjensidig Indflydelse, de maae tiltage i samme Forhold naar Vegetationen skal udvikle sig frodig. Bygget nedlægges i Mai; Veiret er da i Almindelighed heldigt for Sædens Udvikling ved en stadig Tiltagen af Fugtighed. Denne Sædart var i gamle Dage Landets Rødanter; hvor flet end Jorderne dengang bleve behandlede, var Bygavlen dog den danske Bondes Trøst, hvorfor han og viste denne Sæd en særlig Omhu. I afvigte Aar har den dog svigtet især som Følge af Tørken i Juni Maaned, hvorved Rødderne, der endnu vare indstrænkede til det øverste Jordlag, snart ikke længere kunde forsyne Planterne med den nødvendige Vandmængde, og dog var Barmen ikke ringere end sædvanlig. — Saaledes vare Betingelserne for Stofdannelse og Plantens fuldkomne Udvikling ei tilstede. Erter og Rødfrugter vare omtrent underkastede de samme Forhold. Vintersæden havde slaaet dybe Rødder før Tørken indtraf, og kunde derfor lettere erholde det for Planten nødvendige Vand. Græsset slog for det Meste feil. Høhøsten blev daarlig, ogsaa i det vestlige Jylland, uanset den Fugtighed, som paa Grund af Havets Nærhed pleier at komme Bærtriget tilgode. Et Læs Hø, som i Ribeegnen pleier at koste 5 Rd., steg til en Priis af 30 Rd. Trods Barmen i August holdt Græsset sig bedre i denne Maaned, end i Juni, paa Grund af den rigeligere Dug. Kornet modnedes ikke syndelig tidligere end sædvanligt; naar August undtages var ei heller Sommervarmen meget større, end almindeligt, men som Følge af Barmen i August bleve Rug og Hvede af bedre Qvalitet end ellers. Ligesom Fugtigheden i Aaret 1845 fremkaldte den nu længe herstende Sygdom iblandt Kartoflerne, saaledes var derimod den tørre Sommer gunstig for dem. Træerne befandt sig vel ved den varme tørre Sommer. Frugttræavlen var meget riig i de saa Egne, hvor denne vigtige Kultur finder Sted; men Frugten blev snart overmoden og

gik let i Forraadnelse. Snyltesvampe, som ellers fremkaldes i fugtige Aar, blev Sæden befriet for i det afvigte, hvis Varme og Tørke derimod medførte en stærk Udbredelse af Insekter.

1857 var et mindeværdigt Aar i meteorologisk Henseende. Taleren ønskede, at Andre vilde meddele deres Erfaringer.

Conf. Forchhammer sagde, at han, naar han reisste sig nu, ikke havde til Hensigt, at opponere imod den sidste Taler, men at han vilde gjøre nogle Bemærkninger i Anledning af hvad denne havde meddeelt.

Man pleier i Almindelighed, at betragte ethvert Forsøg paa en Forudsigelse af Veiret for at være saa urimeligt, at man bruger Udtrykket Veirspaadomme for at betegne noget aldeles ugrundet og phantastisk. Den sunde Tanke, der ligger til Grund for denne Mistillid imod enhver Forudsigelse af Veiret, er naturligviis ikke den, at Veiret ikke ligesaavel som ethvert andet Naturforhold skulde være Resultatet af Naturkræfterne, og derfor kunde blive Gjenstand for en Forudbestemmelse. Men at der er saa mangfoldige Momenter, der indvirke paa Veiret, at man hidtil idetmindste forgjæves vilde prøve paa at afveie deres Forhold for at kunne forudbestemme Summen af alle deres Indflydelser, d. v. s. Veiret i en vis given Tid.

I de fleste Lande kan man imidlertid paapege enkelte stærkt fremtrædende og paa en vis Maade afgjørende Virkninger, der give dette Lands eller denne Egnss Veir en bestemt Charakter. Saaledes kan det ikke længere være nogen Tvivl underkastet, at Golfstrømmen giver det hele nordvestlige Europa en bestemt Veircharakter, som heldigviis er til stor Fordeel for Europa, og jeg skal her tillade mig at paapege et Par andre Momenter, som med Hensyn til Veiret i vort Land have en umiddelbar og meget mærkelig Indflydelse. For at kunne forklare denne maa jeg udhæve en Grundsætning i Meteorologien, som er af stor Bigtighed med Hensyn til Veirforholdene, den nemlig, at det altid blæser fra det koldeste

Hjørne. De varme Luftstrømme stige i Almindelighed op i de høiere Dele af Atmosfæren og derpaa tilstrømmer den koldere Luft fra andre Steder, for at udfylde den Plads, som saa at sige er bleven fri ved de opadgaaende Luftstrømme. Denne Lov er naturligtviis langt fra at være den eneste, som har Indflydelse paa Vindretningen, men det er ikke her Stedet, hvor de øvrige Forhold nærmere kunne udvikles.

Naar nu om Foraaret Solen begynder at varme vor Jordbund, og foranlediger derved de opadgaaende Luftstrømninger, som paa varme Dage, i Marts og Begyndelsen af April, give sig tilkjende ved den eiendommelige Sittring, der gjør, at Omridsene af fjerne Gjenstande blive under disse Omstændigheder saa besynderlig fortrukne, saa vil denne Opvarmning snart blive afbrudt ved en kold Vind, som hos os i Almindelighed kommer fra N., fra de store, russiske, sneedækkede Sletter. Denne Vindretning er saa almindelig og karakteristisk, at vi alle kjende Udtrykket „Paasse Østen“, og den vedbliver med klar Himmel og stærke Nattefroste i Almindelighed saalænge, indtil Sneen paa de russiske Sletter er smeltet; men længe før den tørre og kolde Østenvind afbrydes, vil man allerede iagttagte, at det øverste Skylag trækker for vestlige Vinde, der lidt efter lidt synke dybere, indtil de omsider ogsaa paa Overfladen blive herskende. Det er saaledes Rusland, der bestemmer vort Veir om Foraaret og indtil en vis Grad vil en tidligere eller sildigere, en regnsfuld eller tør Vaar kunne forudsiges efter Beskaffenheden af Sneelaget paa Sletterne i Rusland.

For nogle Aar siden indtraf et ganske eiendommeligt Forhold, der gjør denne Indflydelse mere tydelig. I Midten af Mai 1855 havde vi meget varmt Veir, der pludseligen blev afbrudt ved en voldsom, iskold Storm fra N., der, som bekjendt, her paa Sjælland endnu var saa voldsom, at Keerne, der paa mange Steder allerede vare paa Markerne, lede betydeligt, og hist og her ved den overordentlig store Temperaturformindskelse bleve dræbte. Man kan forfølge

denne Storm fra Mellemøsterrig (Stokholm), over hele Danmark og en stor Deel af Nordtyskland indtil Göttingen, og jo længere man kommer imod S. og V. desfildigere indtraf Stormen. Til Lønder i Hertugdømmet Slesvig, hvor jeg dengang opholdt mig, naaede den den 28de Mai om Eftermiddagen, i Ribe var den høieste Temperatur den 27de Mai 18° R., den 28de, 29de og 30te Mai 4° R., i Kjøbenhavn havde man den 27de Mai 16° C., den 28de 10° C., den 29de $3^{\circ},9$, (som høieste Temperatur). Heldigviis kjende vi Aarsagen til denne pludselige Veirforandring; Dampskibe havde allerede i Midten af Mai beseilet den botniste Bugt, og truffet den fri for Is, medens de kort før Stormens Begyndelse fandt den dækket med en stor Mængde Drivis. Deri ligger Forklaringen af denne mærkværdige Storm. Det varme Veir og det stærke Solskin havde uden Tvivl smeltet Sneen i Finland og det nordlige Østerrig, og den derved frembragte store Vandmængde havde brudt Elvenes Is og ført den ud i den botniste Bugt, hvor den ved det allerede varmere Søvand pludselig smeltede og frembragte en ligesaa pludselig Kulde, der sendte sine isfolde Luftstrømme imod SV. Hvis denne Ismasse var bleven liggende paa Elvene, vilde dens Smeltning have frembragt en ligesaa stærk Varmeformindskning som nu, men denne Kulde vilde være bleven fordeelt maaskee over 4—6 Uger, medens den nu foregik i Løbet af et Par Dage.

Ogsaa om Efteraaret kunne vi spore denne Ruslands Indvirkning paa vore Varmeforhold, idet en varig Frost sjeldent pleier at indtræffe hos os førend omtrent 14 Dage efter at Nevaen er tillagt med Is, d. v. s. førend Vinteren har begyndt i Rusland.

Det følger af disse Betragtninger, at vi, naar vi tidlig om Foraaret have noiagtige Efterretninger om Veirets Tilstand i Rusland og navnlig om Tilstanden af Sneedækket paa de store russiske Sletter, med nogenlunde Sikkerhed kunne forudsige, om vi skulle have et koldt og tørt Foraar med østlige Vinde, eller om de vestlige Vinde, med mildt Veir og Regn

ville være fremherskende. Den elektriske Telegraph, der i nogle faa Timer kan give os Efterretning fra Petersborg, vilde altsaa kunne sætte os istand til at danne os en Mening om det Veir, der vil indtræde om nogen Tid, og det fortjener sikkerlig Regeringens eller de Instituters Opmærksomhed, der nærmest søge at fremme Agerdyrkingen, at prøve, om man ikke ved at benytte dette Middel kunde skaffe sig Kundskab om det Veir, der rimeligviis vil indtræde i Løbet af de nærmeste 14 Dage.

Om Sommeren dannes vort Veir for en stor Deel i Atlanterhavet. Ogsaa her er det Isens Smeltning, der fremkalder en Formindskelse af Varme. Naar de Ismasjer, der dannes paa Landet i det nordlige Amerika og paa Grønland, begynde at smelte, rives store Dele deraf løs og drive jom Isøer imod Syd. De medføre, jom man udtrykker det, en stærk Kulde, idet den Varme, der udfordres for at smelte Isen, absorberes og tilsyneladende forsvinder, og allerede i stor Afstand fra disse Isøer mærker man den iisnende Kulde, jom de medføre. Denne kolde Luft naaer os fra N. V. og V. og indtræffer i Almindelighed i Juli Maaned, den medfører næsten altid Regn, fordi denne Luftstrom, der gaaer over Atlanterhavet og Nordøen, er mættet med Vanddampe. Det ligger i Sagens Natur, at denne kolde Periode i vore Somre er noget veglende efter den Tid, da de nordlige Ismasjer komme i Drift, men vi kjende idetmindste eet Moment, der synes at indvirke derpaa, nemlig Vinterens Bestaaffenhed i disse nordlige Egne. Her kan naturligviis Telegraphen ikke give os nogen Oplysning, men vi have i vore egne climatiske Forhold et Moment, hvorefter vi kunne danne os en Formodning om Aarets Gang. En lang Erfaring har viist, at der er et saadant Forhold imellem Climatet i det nordlige Europa og det paa Island og i Grønland, at der i Almindelighed svarer til en mild Vinter hos os en streng Vinter i hine Egne og omvendt. Naar vi altsaa jom iaar have havt en mild Vinter,

er det rimeligt, at Vinteren i Grønland har været streng, og at derfor den kolde Sommerperiode vil indtræffe sildig.

Provst Krarup fra Flodstrup: Maatte jeg i Anledning af de af Hr. Cand. Vaupell anførte interessante Bemærkninger om Lorkens Indflydelse paa Høsten f. A. tilføie, hvor oienlykt det var, at selv en liden Qvantitet af Vand kan gjøre stor Virkning paa Afgrøderne. En Deel af det nordlige Fyen fik nemlig i sidstafvigte tørre Sommer 2 til 3 Gange Lordenbyger, som vel ingenlunde kunde ophæve Sommerens meget tørre Charakter, men dog havde tilfølge, at Kornhøsten i Almindelighed var taalelig god, ja endogsaa enkelte Steder meget god. En stor Deel af det sydlige Fyen maatte derimod javne diøse mindre Vandinger, men dette Savn forvoldte ogsaa en betydelig ringere Høst, som paa enkelte Steder vel var nærved at maatte kaldes Misvæxt.

Saadanne Erfaringer vise yderligere den store Vigtighed af at kunne skaffe Markerne den fornødne Væde i betimelig Tid.

Jeg anseer det derfor rigtigt at henlede Opmærksomheden paa den i England i de senere Aar anvendte nye Bandingsmethode med nedlagte Jernrør og Sprøiteslanger af bedste Seildug eller Guttapercha, hvorigjennem deels rent Vand, deels dette blandet med flydende Gødning udspøites over Markerne. Et saadant Bandingsanlæg har jeg i Løbet af det sidste Aar fuldbragt paa Beneficiar-Jorderne, der høre til min Præstegaard, 70 Tdr. Land, om hvis Virkninger jeg ønsker at give Beretning i sin Tid.

Bed Sædeagres Bevanding maa naturligtviis anvendes en saa svag Tilfætning af Gødningvand, at Sæden ikke drives for voldsomt og bliver Veieforn.

Til Raps og andre Handelsplanter, der kræve Frodighed, er en mere gødningskraftig Vanding fortrinlig, saavel som for de forskjellige Rodfrugter.

Mæest velgiørende er den dog for Græsmarkerne, der som oftest trykkes først af tørre Foraarsvinde og dernæst efter

Sletten af Udtørring ved Solstraalerne. Jorderne faae da en tør Skorpe og Græsvægten standser. Derfor lider sædvanlig Græsvægten en Standsning i den varme Sommertid. Kunne Markerne derimod strax efter Sletten bevandes, da bliver den varmeste Sommertid den frodigste Græstperiode. I en meget varm Sommer har saaledes en Landmand ved London havt 11 Slet af italiensk Raigræs.

Rigtignok har der i selve England høvet sig Stemmer imod denne nyere Bandingsmethode; men de Tvivl, som ere reiste herimod, dreiede sig meest om formeentlig overdrevne Opgivelser af Resultaterne, ingenlunde om Foretagendet i sig selv, hvis Gavnlighed finder almindelig Anerkiendelse.

En af vore meest bekiendte Landmænd har for et Aarstid siden yttret: „at Græsvægten er Landmandens vigtigste og vanskeligste Opgave“. Usandhed en træffende Bemærkning! Græsvægten er betydningsfuld for hele Avlsbrugets Status, men uden Banding blive alle øvrige Hielpemidler ofte kun efter en svag Maalestok virksomme.

Saa gielder da endnu det gamle Ord: „at Mennesket skal plante, Mennesket skal vande og Gud vil give Væxt“.

Taleren fremlagde til Eftersyn et Kort over sin Lod, paa hvilket var antydet de i Jorden nedlagte Rørlødnings.

Mødet den 31te Marts.

Lector Prosch indledede Discussionen over adskillige Spørgsmaal vedkommende den ædle Hesteavl, idet han bl. a. yttrede Følgende:

Spørgsmaalet om, hvilke Slags Heste, der helst bør tillægges her i Landet, har en stor, praktisk Betydning. Loven af 31te Marts 1852 er en midlertidig Foranstaltning, sigtende til at samle nærmere Erfaringer i Løbet af de næste 10 Aar fra Lovens Emanation. Meget er vundet siden, under Stutteriets fortsatte Bestaaen med sine Cadres, hvis Antal som Følge af overveiende pecuniaire Hensyn vistnok er meget mindre end usikkert. Men de sidste Resten af den Frederiksborgske Race

er dog conserveret, om end ikke i reen Tilstand. Man er fremdeles naaet en Generation videre, saa at den blandede Frederiksborgske Race nu staaer den oprindelige noget naermere, hvorved unægtelig Chancen maa siges at være større for Diebliffet, end i 1852.

Men ønsker man en Udvidelse af Stutteriet, eller (da en saadan i sin Almindelighed vel vil strande paa de forøgede Udgifter) at enkelte Stod skulle gives det for deres Bestaaen aldeles nødvendige Omfang, selv om det skulde blive nødvendigt derfor at opgive andre Stod, eller f. Ex. hele Landstutteriet, da maae de, hvem saadant naermest interesserer, nemlig Opdrætterne, itide sætte sig i Bevægelse, og frembringe en Opinion, der kan have nogen Bægt, naar Sagen kommer for.

Derefter udtalte Etatsraad, Justitiarius Drewsen omtrent Følgende:

Man vilde vist undre sig over, at Ordet blev forlangt af ham, hvis Stilling og Forretninger nu ere saa fremmede for den Gjenstand, hvorom Talen her er; han havde heller ikke reist sig for at discutere Principerne for Hesteavlens Fremme med Fagmændene, men da der var opkastet Spørgsmaal om de Midler, der nu burde foreslaaes Regjeringen at tage i denne Retning, og deriblandt om den saakaldte gamle Stutteri-race ikke burde søges bevaret og forøget, og han hørte til de Faa, der vare tilbage af dem, der havde medvirket til Stutteriets Reduction og Omforming, idet han havde været Secretair og Medlem af den Commission, der fra 1832 til 1839 havde foranlediget denne, og da ialfald her ikke vare Andre tilstede, der kunde meddele Oplysninger derom, ansaae han det for Pligt at give disse.

Der vare to Betragtninger, han især maatte bede fastholdt, det var Vigtigheden af ikke at glemme de historiske Vidnesbyrd, der stadigt burde have sig for Øie ved de Foranstaltninger, man agtede at foreslaae, dernæst den Kjendsgjerning, at Gjenstande, man ikke skattede syndeligt høit, medens de uden Banskfelig

kunde anskaffes, let fik en indbildt Værdi og en hidtil ukjendt Glands, naar de enten vanskeligt eller slet ikke mere kunde faaes.

Det Sidste indtraf naturligt ogsaa med Hensyn til de Frederiksborgske Stutteriheste; thi medens Stutteriet bestod med sin fulde Styrke, vare de vel yndede af Mange, fordi de som forædlede Heste havde adskillige Fortrin fremfor de uædle, men det var dog først da det blev bekjendt, hvor betydeligt Stutteriet var blevet reduceret, at deres Berømmelse steg mange Grader. — Med Hensyn til den første Betragtning vilde han blot her bemærke, at hvis han ret havde forstaaet den meget ærede Taler, der havde reist nærværende Discussion, indeholdt hans Foredrag blandt Andet, at umueligt andre, end Regjeringen kunde holde den ædle Race, hvorfra Hesteavlens Forædling skulde udgaae, og at Taleren antog, at den ved at samle, hvad der endnu kunde opdrives af Levningerne af Stutteriets gamle Race, ved en i lang Arrække consequent ledet Behandling af denne, kunde tilveiebringe hiin ædle Race.

Det var fortrinnsviis i denne Henseende, at der maatte henvises til de historiske Vidnesbyrd; thi disse synes paa det klareste at bevise, at en saadan consequent Ledning i en lang Arrække aldrig bliver til andet, end et fromt Dnske. Dette laae ogsaa ganske i Sagens Natur; thi saalange Meningerne ere saa forskjellige, som de altid have viist sig at være paa Continentet, saa at den Ene anbefaler Landsstutteriet, den Anden Præmier og den Tredie Kraftprover; en vil have Keenavl, en anden Krydsninger, denne sværmer for den arabiske, hiin for den engelske Fuldblodshest, 2c. 2c., er det klart, at enhver, der faaer Indflydelse paa Foranstaltningerne med Hensyn til Hesteavl, vil gjøre sine egne Grundsætninger gjeldende og omgjøre sin Formands derfra afvigende Indretninger; og lykkes det ham at skaffe sig Regjeringens Dre — som er let, da Fagkundskab i Reglen ei er tilstede hos denne — kan han

saaledes omforme hele det bestaaende Apparat til Hesteavlens Fremme.

Gjennemgaaer man Hesteavsenets Historie, finder man Beviser nok herfor, og han udbad sig Forsamlingens Overbærelse for i muligt Korthed at anføre nogle af dem.

Han begyndte med de ældre Landstutterier, som jo vare blevne roste for at have hævet Landets Hesteavl særdeles meget; men han bad navnlig de tilstedeværende Herrer Godseiere bedømme, om de troede, at Sagen kunde fremmes, naar man paalagde dem en saadan Tvang, som Frd. 16 Juni. 1686 havde lagt paa deres Forgjængeres Skuldre, idet den, „fordi Stutterierne mærkeligen aftage,“ paalægger Grever, Friherrer og andre Proprietairer at holde et dygtigt Stutteri, saaledes at f. Ex. Sædegaard med 1500 Edr. Hartkorn og derover skulde holde 12 Hopper *zc.*, og en Præst skulde have et Par gode Følhopper. For hver manglende Hoppe skulde aarligt gives 20 Rdlr. Hvor Hingste fattes, skulde deres Indkjøb og Underholdning fordeles paa Hartkornet og de skulde være paa Fælleden med Hopperne, men da det viste sig, at Bønderne ikke kunde overkomme at holde $9\frac{1}{2}$ Qv. Hingste, som var det foreskrevne Maal, paa Fælleden, tillodes det dem ved Frd. af 30. Mai 1693 at holde „saadanne Hingste, som de kunde afstedkomme.“

Han vilde nu spørge, om der var Nogen, der vilde troe, at disse under Tvang anskaffede og holdte Heste kunde antages at være saadanne, der kunde ophjælpe Hesteavlens, og om Nogen, der kjender Maaden, hvorpaa det forordnede Tilsyn med Overholdelsen af slige Tvangslove føres, kan troe, at der kan være seet paa andet, end det blotte Tal, forudsat endog at man har seet paa dette.

Saaledes vare Foranstaltningerne med Hensyn til de senere, — naturligviis efter at de vare ophævede, — saa lovpriiste Landstutterier!

Efter korteligen at have berørt Frd. 23. Decbr. 1778, der modificerer Forpligtelsen noget, samt indfører Præmier, en Direction for Landstutterivæsenet *zc.*, samt Anordn. 27. Mai 1785,

der ophævede Forordningen af 1778, gjorde han opmærksom paa den Nødvendighed, hvormed denne Landstutterivæsenets Ophævelse motiveres, nemlig „at Frd. 1778 for mange Godseiere er meget besværlig og tildeels umuelig at efterkomme, — saa at et almindeligt Paabud i denne Henseende ikke kan være overalt anvendeligt, og foremeldte Frd. allerede har gjort den Virkning, at Hesteavlens paa de fleste Steder, hvor naturlig Leilighed dertil findes, er i god Opkomst,“ — som om man vilde ophæve en Foranstaltning, der virkelig havde bragt Hesteavlens i Opkomst, for at prøve en ny!

Bed Frd. 8. Mai 1795 kom derefter Præmiesystemet fuldstændigt til Regimentet.

De fleste kjende vist den Bevægelse, som tog sin Begyndelse med Hr. Generalrigscommissair Neergaards i 1827 udgivne Skrift om „Hesteavlens i Danmark, dens fordums Ypperlighed, Aarsagerne til dens Afstigning og Midlerne til dens Opkomst.“

Nærværende Selskab hidrog væsentligt til den Retning, Sagen tog, idet det i 1831 efter allerhøieste Befaling udsatte det Priissspørgsmaal:

„Om den Sum, der i Danmark og Hertugdømmerne er bestemt til Præmieuddeling og Belønning for de bedste Hingster, og som aarligen udgjør imellem 3 og 4000 Rdlr. Sølv., kunde anvendes til Hesteavlens Fremme paa en endmere hensigtsvarende Maade, og i saa Tilfælde ved hvilke Midler, det kunde skee?“

De væsentligste af de indkomne 23 Besvarelser ere udfomne i Trykken, og antoges saa fuldstændigt at have godgjort Præmiesystemets Utilstrækkelighed til at ophjælpe Hesteavlens, at Præmierne tilligemed Stutteribesigtelserne bleve ophævede ved Frd. 25. Febr. 1837, strax for Dørene, dog i Jylland først efter 6 Mars Forløb, paa Grund af en Petition fra den jydskke Stænderforsamling.

Et andet af Regjeringen benyttet Middel, Landbesseleernes Udsættelse omkring i Landet, stod dengang ei heller høit i det almindelige Omdømme, da der klagedes

over de udsatte Hingsters Maadelighed, men især over deres Ufrugtbarhed. Selv de Hingster, der i Aarene nogle og Tyve af Hr. Stutmester Nielsen indkjøbtes i England, og som bleve beundrede, da de præsenteredes paa den herværende Ridebane, ansaaes for meget lidet frugtbare. — Da Stutteriet havde den Forpligtelse at levere Landbestrelserne, maatte den forannævnte Commission undersøge, hvorvidt denne Virksomhed var frugtbringende. — Af de Beretninger, der aarligt indløb til Rentekammeret om de paa de dengang talrige kongelige Godsfer opstaldede Landbestrelser, kom den til et Resultat, der svarede til den offentlige Menings, idet af 716 Hopper, der fra 1825 til 1831 vare anførte som bedækkede af dem, kun 274 vare blevne drægtige; — (og det uagtet, som bekjendt, Hopper, efter at være bedækkede af Landbestrelserne, ikke saa sjældent førtes lige hen til den nærmeste endnu ei skaarne Hingstflodde, og bedækkedes paa ny med større Haab om Frugtbarhed, — for den Præmie, Føllet fik). Det oplystes tillige, at deres Søgning i det hele var meget ringe, ja at man ganske ophørte med at hense dem paa nogle Gaarde, fordi de paa Grund af Ufrugtbarhed manglede al Søgning. Commissionen havde saaledes upaatvivleligt fuld Føie til at udvirke den fgl. Resolution, der fritog Stutteriet for Forpligtelsen at levere Landbestrelserne, hvormed denne Institution ophørte.

Han gik derpaa over til Frederiksborg Stutteri. — Før Neergaards kraftige Angreb paa dets Tilstand og Bestyrelse levede nok de Fleste i den uskyldige Tro, at det var en herlig Indretning. Selv havde han som ganske ung seet det præsenteret og var naturligtvis reist hjem fuld af Beundring. Man førtes ind i Ridehuset, hvor endeel valige Hingste, som maaskee i Uger ikke havde forladt deres Spiltouge, bleve slupne løse, og galloperede omkring, fulde af Staldmod; saa blev man ført igjennem en Stald med Hopper, der stode velpudsede i Spiltougene, de udfrevne Karle i hvide Kitler under militair Holdning ved Siden af Hestene. — Saa havde man seet Stutteriet, hvis andre Døre ikke bleve aabnede.

Ikke blot Angrebene i Pressen, men især de uhyre Tilskud fra Finantserne maatte tilsidst fremkalde en Crisis, og Regjeringen saae sig endelig nødsaget til ved Res. 21. Jan. 1832 at nedsætte den omtalte Commission, der skulde undersøge Stutteriets Oekonomi. — Den, der kjender Datidens Forhold, kan forstaae, at det kostede Kamp at saae Stutteriets Døre oplukkede. Dette Selskab kom atter i Berøring med Sagen om Hestevæsenet, forsaavidt det var dets daværende mangeaarige Præsident, der satte det igjennem, men der udfordredes heller ikke mindre end hans usædvanlige Energi til at rense denne Augias Stald, til Trods for høitslaaende Modstand.

I Stutteriet var dengang 659 Heste af alle Aldere, deriblandt nogle mærkelige Carikaturer, som Stutteriet ikke havde kunnet være bekjendt at sælge, og derfor opdrættede!

Der maatte strax tænkes paa at lette Byrden af dette store Hestehold, og flere Auctioner holdtes derfor i en Række af Aar.

Man maa ikke troe, at Udrangeringen foretoges af Mænd, der ikke yndede Stutteriracen; Commissionens første Medlem, Overstutmesteren, Geheimeraad Roepstorff elskede denne Race, som han var opvoget med; og foruden af den constituerede Stutmester, Major Hornemann, der som Cavalleriofficeer maatte ynde denne til Rideslag tjenlig anseete Race, udøvedes en betydelig Indflydelse paa Valget af de udstyggende Individuer af en Mand, der ikke i nogen Slags Skole havde uddannet sig til den fortrinlige Hestekjender, han erkjendtes at være, men hvis klare Blik og sunde Forstand havde under Udøvelsen af Landmandens Dont gjort ham dertil, og denne Mand — Kammerraad Madsen —, der som Aulsbestyrer var knyttet til Stutteriet, elskede Stutterihesten.

Forinden Forholdene paa Stutteriet kunde ordnes, maatte det afgjøres, hvor stor en Styrke det skulde udgjøre, og Commissionen var saa langt fra den Tanke at stille det ved den gamle Stutterirace, at den i Forestilling af 2. Marts 1833 androg paa, at Stutteriets Styrke normeredes til 70 Følhopper, idet den dog gjorde opmærksom paa det meget Tvivlsomme i, at

70 dertil tjenlige Hopper vilde kunne udsøges i Stutteriet; men desuagtet befalede den kgl. Res. af 11. April 1833 blandt andet, at Stutteriet indtil videre skulde bestaae af 84 Følhopper, dog at en yderligere Reduction skulde foreslaaes, naar Resultaterne viste den ønskelig. Jo nøiere man i de følgende Aar fik Veilighed til at lære Stutteriets Heste at kjende, desto klarere blev det, at Racen var i den Grad forqvælet og forærvet, at det maatte ansees umueligt endog kun tilnærmelsesviis at udvælge selv 70 Individer, der fortjente at bevares til Avl; ja Antallet af dem, der ansaaes at fortjene en saadan Plads i det kongelige Stutteri, var endog temmelig lille.

Paa Stutteriet fandtes tillige et Fuldblodsstod, og efter de Principer, hvorefter Regjeringen i den Periode søgte at ophjælpe Hesteavlens, som for en stor Deel bestod i Opmuntringer til Kraftprøver, antoges Stutteriet med størst Nytte at kunne virke til Hesteavlens Fremme ved at skaffe private Hesteopdrætters Veilighed til at forsyne sig med ædle og forædlede Føl, der kunde blive en Stamme til en forædlet Hesteavl i Landet.

Af disse og flere Grunde, som det her vilde blive for vidtløstigt at udvikle, kom Commissionen til det endelige Resultat, som bifaldtes ved den kgl. Resolution af 12. Januar 1839, der bestemte: 1) at det Frederiksborgske Stutteri herefter skal betragtes som et Stamstutteri for Fuldblod og ved Fuldblod forædlede Heste, med fortrinligt Hensyn til Hesteavlens Forbedring her i Landet, 2) fra 1840 skal det ikke levere andre Heste til Kongens Stald, end Remonten til det hvidsødte og det blaaskimlede Spænd, samt Rideheste til Kongens Brug, 3) ders Styrke skal bestaae af 7 à 8 Hingster, 40 Følhopper af Fuldblod og Halvblod, 5 hvidsødte og 4 blaaskimlede Hopper, 4) Afkommet, som ikke behøves til Bedligholdelsen eller til Hestene under Nr. 2, skal sælges i det første eller andet Aar.

Saaledes skulde to Stod af den gamle Race beholdes, og hvad der efter samvittighedsfuld Underjøgelse endnu var

godt af de øvrige Stod, blev ligeledes bibeholdt; netop paa dem skulde det forædlede, ligesom paa Fuldblodsstoddet det ædle Stamstutteri begrundes.

Saaledes stode Sagerne da Kong Frederik den 6te døde, og skjøndt Commissionen havde ordnet det Meste af sit meget omfattende Hverv, stod dog adskilligt tilbage, saasom endeel Høveri endnu at afløse. Men med Ironskistet var Hertugen af Augustenborg blevet saagodtjom eneraadende, hvad Regjeringsforanstaltninger til Hesteavlens Fremme angik, og Commissionen factisk aldeles lammet.

Hertugen indfandt sig snart paa Stutteriet og som raadende derover med souverain Myndighed foranledigede han endeel af Fuldblodet og hele den tilbageværende udsøgte Stamme af det gamle Stutteri, undtagen det hvidsødte Stod, bortsolgt; idet der, ganske uden Medvirkning af Commissionen, var paa hans Forslag udfærdiget en kgl. Res. af 26. Oct. 1840, der, næst at opløse Commissionen, fastsatte, at Stutteriet skulde herefter betragtes som et Stamstutteri for Fuldblodsheste og bestaae af 3 til 4 Fuldblodshingster og indtil 16 Følhopper, at Føllene skulle sælges, naar de vænnes fra Moderen, med Undtagelse af, at 4 unge Heste maae beholdes til Opdræt, at Rekruteringen af Rideheste til Kongens Stald bortfalder, at det hvidsødte Stutteri bestemmes til 1 à 2 Hingste, 5 à 6 Hopper og passende Antal Afkom til det 4de Aar, til Livspændet og Stammens Remontering, at 2 eller 3 Hingste af den ældre Race beholdes til Bedækning af Landhopper, at alle andre Heste, Føler og Føl bortsalges ved Auction.

Saaledes forsvandt den gamle Race fra Stutteriet, men det varede ei længer end til 1852, at nye, eller rettere de gamle forkastede Principer atter bleve de herskende, thi under 31te Marts udkom en Lov, hvis § 1 siger: „Til Huusdyravlens Fremme virker Staten ved Uddeling af Præmier, ved et Landstutteri og Stamstutteri, og dette sidste bestemmes i § 18 til et Fuldblodsstutteri af 1 à 2 Bøffelere og 6 Hopper, og et Stod af den gamle Frederiksborgske Race paa 6 til 10

Hopper og 2 à 3 Hingste (foruden det hvidfødte Stod), dog skal en Fuldblods hingst bedække i dette Stod, og Halvblod kunne optages blandt Hopperne.

Det er ikke blot vort Stutteri, der leverer Bidrag til at vise, at en consequent god Ledning gjennem en lang Arrække er umulig; at netop det samme er Tilfældet med fremmede Stutterier, har selve den ærede Taler, der har fremkaldt denne Discussion, leveret Stof til i hans meget interessante trykte Beretning om hans Reise i forrige Aar til 4 Stutterier. Man seer deraf p. 15, at det berømte Stutteri Babolna fortiden omorganiseres, fordi den tidligere Chef heldede formeget til Krydsningstheoriene; Stutteriet maatte derfor udrenses og skal nu paa ny monteres med Original-Arabere. Endvidere p. 27, at det store Stutteri Mezzohegges (med normeret Etat af 1000 Hopper) var Ddelæggelsen nær, fordi de Raadende i 1815 efter Freden fik den uheldige Tanke at indsætte deri de overflødige Cavalleriheste, hvorved dets Styrke skal være steget til 20,000 Stykker, der hverken kunde passes eller fødes; der kom Snive, og i to Aar skal 12,000 Stykker være begravede; først 1819 bragte en ny Bestyrelse Orden tilveie. — Det sees dernæst p. 46, at det store preussiske Stutteri Trafehnen omorganiseredes efter 1787, men at Overstaldmesteren var saa despotisk, at han, da Stutmesteren lod sig mærke med, at han ventede Koes for sine Hopper, netop derfor lod dem udsætte til Auction, og i deres Sted indsætte grove ostfrisiske og holssteenske Hopper. — Samme Side omtales det, at Stutteriet i Neustadt a. d. Dosse i 1806 næsten ganske var gaaet til Grunde. Foruden disse omtaler Skriftet Fuldblods-Stutteriet Kis-Ber, men det er for nylig anlagt til at kunne have gjort lignende Erfaringer.

Naar man med Hestevæsenets Historie for Die, ja blot med Kundskab til vor Erfaring i denne Retning, gennemgaaer Loven af 31. Marts 1852, der igjen indfører Præmiesystemet, Landstutterivæsenet og de opkjøbte Rester af den gamle Stutteri-

race, bliver det vist vanskeligt at betegne den anderledes, end som et Tilbagestridt.

Det vil vel neppe blive benegtet, at de i det Foregaaende nævnte Midler under givne Forhold kunne udrette Noget til Fordeel for Hesteavlen; men hvad der vel maa lægges paa Sinde er, at den Nytte, de stundom stifte, paa ingen Maade staaer i Forhold til de Udgifter, de medføre, og til Oplysning om den Høide, hvortil disse undertiden kunne stige, tjene de Oplysninger, den tidnævnte Commissiøn tilveiebragte om det Frederiksborgske Stutteri. Uagtet dette nemlig havde et Areal af c. 5000 Edr. Land Ager og Eng, foruden 310 Edr. Land Skovholme og 2800 Edr. Land Skovvange, dernæst nød godt af et meget betydeligt Høveri, og en aarlig Byg- og Havreleverance af betydelig Størrelse fra adskillige kgl. Godsers Landgilde, medførte det dog, efter en Middeltalsberegning af 10 Aar, en aarlig Udgift af c. 60,000 Rdlr. (eller noget over 75,000 Rdlr., naar Værdien af Præstationer og Renten af indestaaende Capitaler re., regnes med), og hver Hest, det leverede til de kgl. Stalde eller som Landbestelers, maatte antages at have kostet Staten c. 2000 Rdlr.

Det Princip, der havde gjort sig gjældende i den Periode, da den nævnte Frd. af 1837 udkom, var, at Staten sørgede bedst, ikke blot for sine Finantser, men netop for selve Hesteavlen, naar den ikke søgte at fremme den ved de saakaldte directe Midler, (ved Stats-Stutterier, ved at holde Landbestelers, ved at uddele Præmier efter en Besigtelse o. a. d.) men ved de saakaldte indirecte, — om end dette Princip ikke formaaede at gøre sig gjældende i sin fulde Consequens, f. Ex. ved aldeles Ophævelse af Stutteriet. — Rigtigheden af dette Princip var vistnok blevet Mange indlysende ved den Kjendsgjerning, at ingen af de Stater, der støttede sig paa hine directe Midler, selv om det holdt Stutterier paa 1000 Følhopper, nogeninde havde formaaet at gøre sig uafhængig af Udlandet, hvor de jevnlige maatte indkjøbe nye Stamdyr til Statsstutterierne og Landbestelers, og at denne Hjælp netop

fortrinsviis hentedes fra Arabien og England, i hvilke Lande hverken Stats-Stutteri og offentlige Landbestelere holdes, eller det omtalte Præmiesystem anvendes for at fremme Hesteavlens, og omvendt, at disse to Lande, der almindeligt erkjendes at besidde de herligste og kostbareste Hesteracer, ikke søge Stamdyr fra de andre Lande, der bruge de nævnte directe Foranstaltninger.

Han maatte sluttelig bemærke, at han nu i en lang Narrække havde staaet udenfor de hippologiske Forhold, og mindst havde tænkt paa, atter at kunne blive draget ind i dem, men naar her var reist en Discussion om det Dnskelige i en Udvidelse af Stutteriet, navnlig ved Hjælp af den gamle Race, haabede han ikke, at det vilde blive anseet ubeskedent, om han, der ikke blot som Deeltager i den tidnævnte Commissions Undersøgelser, men ogsaa paa andre Maader i den hippologisk bevægede Periode fra 1827 til 1840 havde havt Leilighed til at stifte Bekjendtskab med og tænke over Hestevæsenets Historie, tillod sig at minde om de tidligere Erfaringer og advare imod at skride længere frem paa den Vej, man i den seneste Periode havde betraadt.

Lector Prosch kunde ikke følge den foregaaende Taler paa hele det udstrakte historiske Gebeet, han havde betraadt; han skulde indskrænke sig til korte Berigtigelser.

1) Han ansaae det ikke for nogen let Sag at bevare Resterne af den Frederiksborgske Race; tvertimod havde han udtalt, at man med de saa Individier, der vare tilbage, ikke alene ikke kunde taale noget Uheld, men endog maatte have positivt Held med sig, hvis Opgaven skulde løses; Dannelsen af Rideracer var imidlertid saa kostbar, at man ikke havde Raad til at opgive selv en svag Chance.

2) Det var ikke rigtigt at anføre England som Exempel paa, at gode Racer bedst dannedes i Privates Hænder. Den engelske Race var dannet i virkelige Stutterier, paa de store Eiendomme, som Lovgivningen holdt sammen, saa at de snarest maatte lignedes med Fyrstendømmer. Kun hvor saadanne For-

hold bestaae, — men de findes ikke, og kunne hverken tænkes eller ønskes indførte hos os —, kunde den private Avl erstatte det Offentliges Indgriben. I demokratiske Lande vare Stutterier fortrinsviis nødvendige, men de skulde ikke gaae videre, end til det Punkt, hvor den private Avl rakte dem Haanden, o: de skulde kun lægge Bægt paa rene ædle Racer.

3) Der havde vistnok altid fundet Usikkerhed i Principerne Sted, men det var en Fremgang og ikke nogen Tilbagegang, naar man hos os forlod Standpunktet fra 1839. Thi Feilen bestod væsentlig deri, at man (baade Tilhængere og Modstandere af Frederiksborgerracen) kun vilde anerkjende een Hest, som Normalhesten, Hesten pr. excellence. Nogle saae dette Mynster i Frederiksborger, Andre i den engelske Hest; men begge havde Ret, thi ingen Form er den absolut bedste, hver er kun et Mynster i sin Retning. Dette har Nutiden indseet, om end ikke Alle i lige Grad.

4) De østerrigiske Stutterier have vel vaklet noget i deres Principer, men der gaaer dog kun een bestemt Retning igjennem dem; de have vaklet i, men ikke skiftet Principer.

Statsraad Drewsen. Før 1839 havde vi ikke een, men flere Stutteriracer, inddeelte i Bange, hvor Lødet var en Hovedsag.

Professur Eschering. Det er betænkeligt at betragte med Mistillid de af Regjeringen gjennem Secler trufne Foranstaltninger til vor Hesteavls Opkomst. De offentlige Institutioner i et saadant Diemed kunne ikke lykkes alle lige godt. Forsaaavidt som de i sin Tid af Regjeringen anvendte Tvangsforholdsregler ere benyttede som Beviis for slige Foranstaltningers Uhenigtsmæssighed, maae de daværende almindelige Forhold tages i Betragtning. Om jeg erindrer ret, stode Tvangsmidlerne i Forbindelse med visse Begunstigelser, saasom i Anledning af det til Hesteopdrættet fornødne Folkehold m. m. Det er fornemmelig Regjeringens Foranstaltninger, som skyldes Hesteavlens nuværende Tilstand i Danmark, og denne troer jeg vi godt kunne være bekendt for vore For-

hold. Jeg veed vel, at der gives Flere, som ansee den for utilfredsstillende. Man anfører til Beviis herfor, at det skal være særdeles vanskeligt at remontere Cavalleriet her i Landet; men det falder mig usforstaaeligt, hvorledes dette kan være Tilfældet, naar man seer hen til vor Udførsel af Heste, der er saa betydelig, at Remontevæsenet ikke kan antages at have Brug for mere, end omtrent $\frac{3}{5}$ af det Antal Heste, der gaaer ud af Landet. — Det er ikke alene i Danmark, at Regjeringen fandt sig opfordret til at tage sig af Hesteavlen. Dette skeer og skeer endnu i de allerfleste europæiske Lande, hvor Forholdene i omhandlede Henseende ere meget forskjellige fra Englands og Arabiens. Den forædlede Hest er i vort Land en Luxusgjenstand, paa hvilken Skjønhedsandsen og den større pecuniaire Fordeel ved Hestetillægget stedse vil gjøre en Fordring, der har ligesaameget Krav paa at tilfredsstilles, som andre Fordringer i lignende Retning. Men den forædlede Hest kan ikke erholdes uden Opoffrelser. Kunne disse ikke ydes af Private, maa det Offentlige træde til. Productionen af denne Hest trænger ikke mindre nu end tidligere til Opmuntring. Vi have ingen Overflødighed af intelligente Hesteopdrættere og endnu færre ere de, som kunne gjøre Opoffrelser i omhandlede Diemed. Under saadanne Forhold maa det synes urigtigt at unddrage Stutterivæsenet Regjeringens Omsorg.

Grev Holstein til Holsteinborg har intet hørt eller erfaret som Beviis imod Stutterierne. Det er vel, at en foregaaende Talers udførligere Udtalelse meest angaaer en tidligere Tid, da uheldige Omstændigheder og mindre sagkyndig Bestyrelse udøvede deres Indflydelse. — Fra 1852 er ikke saa Lidet udvirket ved Frederiksborg-Stutteri, om det end maa erkjendes, at hvad der er præsteret, kun er ubetydeligt i Forhold til det, der kunde ønskes opnaaet; men man maa ogsaa lægge Mærke til, at Udgifterne til Stutterivæsenet ere ganske særdeles formindskede. Bestræbelsen i den af Regjeringen for omtrent 7 Aar siden nedsatte Commission gik nærmest ud paa at bevare de gode Levninger, som dengang endnu fandtes ved

Stutteriet. — Der bør vistnok fremdeles arbeides paa Hesteavlens Forbedring, men ikke paa Arbeidshestens Forædling, hvorpaa der ikke sættes Priis.

Lector Prosch. Spørgsmaalet om, hvorvidt der bør bringes Offre for Bevarelsen (eller rettere Tilveiebringelsen) af et Fuldblodsstod, er væsentligt afhængigt af, hvorvidt det betaler sig for Landmanden at tillægge Heste, forædlede ved Fuldblod. Det er et reent industrielt Spørgsmaal, Staten har ingen direkte Interesse deri.

Underledes forholder det sig med Rideracen. Denne bliver meer og meer nødvendig for Remontens Skyld, og Remonten er nu til Dags den eneste Consument af virkelige Rideheste; Lugesridehesten eller Cavalieerhesten behøver blot at være en god Traver, og saadanne leverer Fuldblodet, men Cavalieriet skal have Heste, blødere, bøieligere og lettere at samle (mere i Ligevægt) end hine forædlede Heste ere det; til Frembringelsen af saadanne hører en Race som vor gamle Frederiksborghest, eller ogsaa Orientalere. — Remonten er i decideret Tilbagegang, og Trangen er for Døren; men Orientalere ere saa godt som ikke til at faae; de ere i alle Tilfælde meget dyre, ofte ufrugtbare inden de akklimatijeres, og Afkommet er endnu ofte af saa ringe Vægt, at det er tvivlsomt, om det altid vil have den reglementerede Høide. Derfor er Dannelsen af en Riderace et Statsanliggende, selv bortset fra dens Indflydelse paa Hesteavlens i det Hele.

Grev Holstein. Ja, Rideheste maae vi især stræbe at fremstaafe. Remonteheste ere dog nok endnu at faae, men man vil ikke give nok for dem. Opdrætteren (Bonden) spørger nærmest om, hvad der bedst betaler sig. — Frederiksborg-Stutteri lover endnu at kunne fremdeles gjøre Gavn. — Fuldblodsstodet sammesteds kunde maaskee uden Gavn nedlægges. — Der sættes hos os ikke tilstrækkelig Priis paa ædle Heste.

Lector Prosch maatte dog indvende, at Remontecommissionen betaler saa høie Priiser, at de maatte være tilstrækkelige, ja rigelige, naar Rideheste i det Hele ikke vare saa